

«Istanbul, Istanbul», la màgia oral de Burhan Sönmez

És una novel·la impressionant, singular, colpidora, en ocasions càlida i en ocasions pertorbadora

Burhan Sönmez | Cedida

Al catàleg d'Edicions del Periscopi podem trobar la novel·la ***Istanbul, Istanbul***, del turc **Burhan Sönmez**, en traducció catalana de Pelin Dogan i Miquel Saumell. Sönmez, nascut a Ankara l'any 1965 és professor universitari de teoria literària i advocat especialitzat en drets humans. Va fundar l'organització d'activisme social TAKSAV i ell mateix va patir en carn pròpia la violència policial, resultant greument ferit en el decurs d'una manifestació pacífica. Es va exiliar a Londres i va poder rebre tractament mèdic gracies a la ONG Freedom for Torture.

Istanbul, Istanbul és la seva tercera novel·la. La primera *Kuzey*, la va publicar l'any 2009 i la segona, *Masumlar*, el 2011. Ha rebut premis com Disturbing the Peace que concedeix la Vaclav Havel Library Foundation en reconeixement als escriptors que han desafiat règims totalitaris. I tot i que va començar escrivint poesia (va guanyar dos importants premis a Turquia), ben aviat es va passar a la novel·la, amb històries que tenen molt a veure amb la narrativa oral, amb la transmissió per la via parlada d'històries i de llegendes tradicionals.

En aquest cas, *Istanbul, Istanbul* és una novel·la impressionant, singular, colpidora, en ocasions

---

càlida i en ocasions pertorbadora. És, de fet, un cant contemporani a la imaginació, al poder de la ment, a la capacitat de fugir sense bellugar-se del lloc que ocupes físicament. És un relat de passió, de resistència, de convenciment i també d'esperança, de la construcció dels propis mons sense perdre de vista que es pertany a un món més global, a un univers central que, en aquest cas és la ciutat.

Istanbul, Istanbul ens explica la història de quatre presos tancats en una cel·la subterrània de la ciutat. En el capítol més, diguem-ne, físic, son sotmesos a tortures regulars, s'alimenten d'aigua, pa sec i formatge podrit i es donen calor i escalf mentre miren de curar o de minimitzar les ferides i les lesions amb els quasi nuls recursos que tenen. Ara bé, l'autèntica riquesa moral del conjunt és precisament el contacte que mantenen entre ells. Les hores passen lentes i es fan llargues i per mirar de convertir-les en alguna cosa més humana, menys sagnant, tots quatre es dediquen a explicar històries.

I aquí és on autènticament esclaten els valors literaris de Sönmez. Els relats que expliquen els quatre presos, dividits en 10 parts, tenen a veure amb la seva pròpia vida, amb els somnis, amb els records, amb les il·lusions. Els homes i la ciutat, la ciutat i els homes acaben configurant un mosaic, un tot complicat de separar, que manté lligams sòlids i bidireccionals. El sofriment de cada dia es pot transformar en esperança només amb l'entrada en joc de la paraula. Els presos narren els seus deliris però també allò que han viscut, les coses que han escoltat, han processat i han transformat, l'essència, en definitiva, de la narrativa oral.

En aquest sentit, i salvant totes les distàncies, podria ser una mena de mirada molt personal a les *Mil i Una Nits*, almenys en tot allò que té a veure amb les emocions orals, amb la capacitat de transformar la realitat gràcies a anar desgranant històries. Els esperits personals circulen lligats a l'esperit de la ciutat i, en aquest sentit, *Istanbul* és un cor que batega, una essència plena de vida, una mena de membrana cel·lular absolutament permeable que permet i facilita el flux constant d'humors d'una banda a l'altra.

La ciutat que tots veiem, amb més o menys intensitat o mesura, la ciutat exterior, circula per uns canals concrets, més o menys avaluable, més o menys coherents i estructurats, però també és l'aliment essencial d'aquella ciutat subtilment diferent però en essència molt semblant, que bull sota terra, que converteix les cel·les i els soterranis en vida, en emoció, en malenconia. Dues realitats sòlides i diferenciades que acaben sent la mateixa, la que va lligada als destins individuals, als que, malgrat totes les adversitats físiques, es poden canviar i transformar en emocions que volen lliures i sense traves.

Burhan Sönmez ens explica un gran conte de fades, una mena de catifa feta amb milers de fils que es creuen, que es lliguen i que acaben construint una estructura amb mil dibuixos diferents, amb mil colors singulars. En certa manera podria semblar que el fet d'enfrontar-se a quatre detinguts torturats i privats de llibertat converteix la novel·la en una narració política o social, però a mida que la lectura avança, les cel·les són només un simple escenari i, de mica en mica, acaba interessant poc la seva situació (encara que sigui clau per entendre el seu intercanvi de faules) i agafa el màxim protagonisme aquesta capacitat per intercanviar i enllaçar històries i relats i per anar construint la part més intangible, més espiritual i a la vegada més vital i creativa de les ciutats.

Els quatre homes posen cor, cervell i ànima a edificar una urbs que és personatge, escenari, narrador i protagonista, que és capaç de mostrar totes les seves cares a la vegada, sense transicions ni falsos camuflatges. *Istanbul* es mostra nua i ubèrrima, com una sensual i captivadora Venus renaixentista, amb tota la capacitat per torbar, per alterar la realitat, per convertir-se en un país, en un món, en un univers únic i singular. La ciutat i els seus quatre habitants, convertits ens éssers model, juguen a intercanviar coneixements i sensacions, a convertir la vida en una grandiosa i fascinant faula que s'escampa, que es ramifica, que fuig de les fronteres físiques.

Istanbul, Istanbul és el cel, és l'infern, és el purgatori. És el tot i també el no-res, el caos i l'ordre,

---

la llum i la foscor. És la globalitat però també una minúscula cèl·lula. És la memòria i l'oblit, la realitat i la ficció, l'amor i l'odi, el nostre món i tots els mons.